

Sygn. akt II KK 191/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 stycznia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki (przewodniczący)
SSN Zbigniew Puskarski (sprawozdawca)
SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

Protokolant Weronika Woźniak

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jerzego Engelkinga,
w sprawie **K. Ł.**
w przedmiocie wyroku łącznego
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 12 stycznia 2023 r.,
kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego
od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie
z dnia 27 lipca 2021 r., sygn. akt IX Ka 344/21
zmieniającego wyrok łączny Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w
Warszawie
z dnia 21 grudnia 2020 r., sygn. akt V K 1116/19,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy dla Warszawy - Śródmieścia w Warszawie wyrokiem łącznym z dnia 21 grudnia 2020 r., sygn. akt V K 1116/19, po połączeniu kar pozbawienia wolności wymierzonych skazanemu K. Ł. prawomocnymi wyrokami Sądów Rejonowych: w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 27 czerwca 2008 r., sygn. akt II K 110/08, dla Warszawy - Woli w Warszawie z dnia 13 listopada 2013 r., sygn. akt V K 16/13 (w tej sprawie wydano wyrok łączny), w Białymstoku z dnia 24 lutego 2016 r., sygn. akt III K 881/14, w Grodzisku Mazowieckim z dnia 7 kwietnia 2017 r., sygn. akt II K 809/16, w Pruszkowie z dnia 28 września 2017 r., sygn. akt II K 313/16, dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie z dnia 20 listopada 2017 r., sygn. akt V K 55/08 – orzekł wobec K. Ł. karę łączną 19 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności (pkt I wyroku), zaliczając na jej poczet wskazane okresy odbycia kar z poszczególnych spraw (pkt II). W zakresie nie objętym wyrokiem łącznym połączone wyroki pozostawił do odrębnego wykonania (pkt III) oraz orzekł w przedmiocie kosztów sądowych (pkt IV i V). W pisemnym uzasadnieniu wyroku Sąd zaznaczył, że z uwagi na realia procesowe stosował przepisy obowiązujące przed 24 czerwca 2020 r., zgodnie z art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 ... (obecnie t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 171).

Apelację od tego wyroku wniosła obrońca skazanego. Zaskarżyła wyrok w części, mianowicie rozstrzygnięcia zawarte w pkt I i II, zarzucając rażącą niewspółmierność (surowość) orzeczonej wobec K. Ł. kary łącznej i wniosła o zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez orzeczenie niższej kary łącznej, z zastosowaniem pełnej absorpcji, ewentualnie uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 27 lipca 2021 r., sygn. akt IX Ka 344/21, zmienił zaskarżony wyrok łączny w ten sposób, że:

- uchylił rozstrzygnięcie w pkt II o zaliczeniu na poczet kary łącznej pozbawienia wolności okresu rzeczywistego pozbawienia wolności (nie podał, o jaki okres chodzi);
- w pkt I wyeliminował z węzła kary łącznej pozbawienia wolności karę pozbawienia wolności orzeczoną wyrokiem Sądu Rejonowego w Piotrkowie

Trybunalskim z dnia 27 czerwca 2008 r., w sprawie II K 110/08 i obniżył karę łączną pozbawienia wolności do 16 lat (pkt 1 wyroku).

Na podstawie art. 572 k.p.k. umorzył postępowanie w zakresie wyroku Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim wydanego w sprawie II K 110/08 (pkt 2), a w pozostałym zakresie wyrok utrzymał w mocy. Nadto orzekł o kosztach sądowych postępowania odwoławczego.

Kasację od tego prawomocnego wyroku Sądu odwoławczego wniosła obrońca skazanego, zaskarżając rozstrzygnięcia z pkt 1 i 2. Zarzuciła:

„- rażące naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku tj. art. 434 § 1 k.p.k. poprzez jego niezastosowanie i orzeczenie przez Sąd Okręgowy w Warszawie IX Wydział Kamy - Odwoławczy na niekorzyść skazanego, a w konsekwencji pogorszenie sytuacji skazanego K. Ł., mimo tego, że rozpoznawano jedynie apelację na jego korzyść, poprzez orzeczenie wobec skazanego przez Sąd Okręgowy kary łącznej 16 lat pozbawienia wolności, eliminując jednocześnie z węzła kary łącznej pozbawienia wolności karę pozbawienia wolności w wymiarze 4 lat i 8 miesięcy orzeczoną wyrokiem Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 27 czerwca 2008 r. w sprawie II K 110/08, w sytuacji, gdy wyrokiem Sądu Rejonowego dla Warszawy - Śródmieścia wymierzono skazanemu karę łączną 19 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, co skutkowało ostatecznie wydłużeniem okresu odbywania przez skazanego kary pozbawienia wolności na skutek wydania zaskarżonego wyroku w porównaniu do wyroku łącznego wydanego przez Sąd Rejonowy;

- rażące naruszenie przepisu prawa, które miało istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, tj. art. 85 § 2 k.p.k. poprzez jego zastosowanie ponad karę pozbawienia wolności w wymiarze 14 lat i 10 miesięcy i wymierzenie skazanemu przez Sąd Okręgowy kary łącznej w wymiarze 16 lat pozbawienia wolności, podczas gdy zastosowanie tego przepisu powinno zostać odpowiednio w niniejszej sprawie »zablokowane« poprzez zastosowanie art. 434 § 1 k.p.k., co oznaczałoby, że Sąd Okręgowy mógł wymierzyć skazanemu karę łączną w wymiarze od 7 do 14 lat i 10 miesięcy pozbawienia wolności, a nie w wymiarze od 7 do 19 lat pozbawienia wolności, jak mylnie uznał Sąd Okręgowy”.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty, autorka kasacji wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie.

W piśmie nazwanym „Uzupełnienie Kasacji” wskazała, że w drugim zarzucie nastąpiła omyłka pisarska i jako naruszony powinien być wskazany art. 86 § 1 k.k. w zw. z art. 85 § 2 k.k.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Okręgowej w Warszawie wniósł o jej oddaleniu jako oczywiście bezzasadnej, co poparł na rozprawie kasacyjnej prokurator Prokuratury Krajowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja odniosła oczekiwany przez skarżącą skutek, chociaż nie wszystkie podniesione w niej zarzuty były trafne, mianowicie nie można uznać, że w niniejszej sprawie Sąd odwoławczy naruszył art. 86 § 1 k.k. w zw. z art. 85 § 2 k.k. Powołanie drugiego z tych przepisów nastąpiło najwyraźniej bez uwzględnienia, że w dacie sporządzenia skargi i obecnie stanowi on, że karą łączną nie obejmuje się kar orzeczonych wyrokami, o których mowa w art. 114a k.k., tj. wydanymi przez sąd w innym niż Polska państwie członkowskim Unii Europejskiej, które to zagadnienie w sprawie nie wystąpiło. Zapewne obrońca miała na myśli, co powinna jednak zaznaczyć, brzmienie tego przepisu do czasu zmiany wprowadzonej art. 38 pkt 3 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych (...), tj. przed 24 czerwca 2020 r. Stanowił on, że podstawą orzeczenia kary łącznej są wymierzone i podlegające wykonaniu, z zastrzeżeniem art. 89 k.k., w całości lub w części kary lub kary łączne za przestępstwa, o których mowa w art. 85 § 1 k.k. i w tym właśnie brzmieniu był stosowany przez orzekające w sprawie sądy. Ważniejsza jest jednak okoliczność, że inaczej niż uważa skarżąca, zastosowanie w przedmiotowej sprawie przepisów prawa materialnego dotyczących łączenia kar nie mogło zostać „zablokowane” przez jakiegokolwiek inne przepisy, w szczególności przez art. 434 § 1 k.p.k., bowiem bez zastosowania przepisów materialnoprawnych połączenie kar orzeczonych wobec K. Ł. poszczególnymi wyrokami i tym samym wydanie wyroku łącznego, w tym orzekającego karę łączną w akceptowanej przez obrońcę granicach, w ogóle nie byłoby możliwe. Jest prawdopodobne, że pisząc o „zablokowaniu” przez przepis art.

434 § 1 k.p.k. stosowania przez Sąd odwoławczy art. 85 § 2 k.k. (w poprzednim brzmieniu), skarżąca nawiązała do uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2019 r., V KK 516/18, w którym nadmieniono, że mogą zdarzyć się sytuacje (w ówczesnym stanie prawnym), gdy wspomniany przepis prawa procesowego „zablokuje” sądowi odwoławczemu możliwość dostosowania treści wyroku sądu pierwszej instancji do przepisów prawa karnego materialnego, w tym także do art. 85 § 2 k.k. Nie oznacza to jednak, że owo „zablokowanie” oznacza pełne wyeliminowanie przepisów prawa karnego materialnego przy orzekaniu w przedmiocie wyroku łącznego. W dodatku w niniejszej sprawie nie wchodziła w grę sytuacja, że art. 434 § 1 k.p.k. nie dawał Sądowi odwoławczemu możliwości takiego ukształtowania wyroku w zakresie kary łącznej, by nawet po wyeliminowaniu z podstawy orzeczenia jednostkowej kary 4 lat i 8 miesięcy, kara ta odpowiadała art. 85 § 2 k.k. w brzmieniu przed 24 czerwca 2020 r.

Należało jednak podzielić zarzut kasacji, podnoszący naruszenie przez Sąd odwoławczy art. 434 § 1 k.p.k., a więc nieszanowanie fundamentalnego w procesie karnym zakazu *reformationis in peius*, zgodnie z którym orzeczenie sądu odwoławczego nie może pogorszyć sytuacji oskarżonego (skazanego), jeżeli orzeczenie sądu pierwszej instancji zostało zaskarżone wyłącznie na jego korzyść.

Jak wyżej podano, Sąd Rejonowy dla Warszawy - Śródmieścia w Warszawie orzekł wobec K. Ł. karę łączną 19 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, łącząc kary pozbawienia wolności orzeczone 6 wyrokami, w tym wyrokiem Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim wydanym w sprawie o sygn. akt II K 110/08. Sąd Okręgowy w Warszawie uznał, że było to postąpienie nieprawidłowe, bowiem przed wydaniem wyroku łącznego kara łączna 4 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności orzeczonej wobec skazanego wymienionym wyrokiem Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim została wykonana w całości, w związku z treścią wydanego w trybie art. 13 § 1 k.k.w. postanowienia tego Sądu z dnia 1 czerwca 2020 r., sygn. akt II Ko 1024/20, o zaliczeniu K. Ł. okresów pozbawienia wolności. W konsekwencji Sąd odwoławczy zmienił zaskarżony wyrok łączny we wskazany wyżej sposób, przy czym nie dostrzegł, że wydając takie orzeczenie sytuację skazanego pogarsza. Jeżeli bowiem skutkiem wydanego wyroku łącznego, choćby nieprawidłowo obejmującego wyrok Sądu Rejonowego w Piotrkowie

Trybunalskim wydany w sprawie o sygn. akt II K 110/08, byłoby odbywanie przez skazanego kary łącznej 19 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, na poczet której w toku postępowania wykonawczego zostałby zaliczony – obok innych okresów wskazanych w pkt II wyroku łącznego – okres odbytej w całości kary 4 lat i 8 miesięcy ze sprawy II K 110/08, to faktyczny okres pozbawienia skazanego wolności byłby krótszy, niż wynikający z wyroku Sądu odwoławczego. Na poczet wymierzonej przez ten Sąd kary łącznej 16 lat pozbawienia wolności nie została bowiem zaliczona odbyta przez skazanego wspomniana kara 4 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności.

To zagadnienie nie jest nowe w praktyce orzeczniczej. W wyroku z dnia 12 marca 2021 r., I KK 85/20, Sąd Najwyższy wskazał, po rozpoznaniu kasacji wniesionej przez prokuratora na korzyść skazanego, że po słusznym wyeliminowaniu z podstawy orzeczenia kary łącznej jednej z kar jednostkowych, wynikającą z art. 434 § 1 k.p.k. powinnością sądu *ad quem*, rozpoznającego tylko apelację obrońcy, było baczenie, aby suma nowej kary łącznej oraz kary odbytej w całości nie była mniej korzystna dla skazanego niż kara łączna orzeczona przez sąd pierwszej instancji (zob. także wyrok SN z dnia 27 lutego 2020 r., IV KK 616/18).

Również sądy powszechne, orzekając odwoławczo w sprawach o wydanie wyroku łącznego, dostrzegają ograniczenie wynikające z art. 434 § 1 k.p.k. Np. w wyroku z dnia 7 października 2021 r., sygn. akt III Ka 330/21, Sąd Okręgowy w Rybniku wobec wyeliminowania z podstawy orzeczenia kary łącznej dwóch kar jednostkowych wskazał, że „musiał z urzędu to uwzględnić i wymierzyć skazanemu nową karę łączną biorąc pod uwagę dotychczas odbyte przez skazanego kary i mieć na uwadze, aby wymierzona nowa kara łączna plus odbyte kary pozbawienia wolności nie przekroczyły orzeczonej przez sąd I instancji poprzedniej kary łącznej”. Kierując się powyższymi względami i mając na uwadze, że stwierdzone uchybienie miało istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, Sąd Najwyższy orzekł o jego uchyleniu i przekazaniu sprawy Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. Wobec wskazanego w kasacji zakresu zaskarżenia należy wspomnieć, że nie oznacza to, iż przestało być aktualne zawarte w uchylonym wyroku orzeczenie o wynagrodzeniu obrońcy z urzędu i

zwolnieniu skazanego od ponoszenia kosztów sądowych postępowania odwoławczego.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy uwzględni uwagi poczynione w niniejszym uzasadnieniu, w tym będzie baczył na respektowanie unormowania zawartego w art. 434 § 1 k.p.k.